

УДК 338.432:631

Результати роботи рослинницьких галузей сільського господарства України в 2015 р.

Гаркавий В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У статті на основі аналізу статистичних даних визначено динаміку виробництва продукції рослинництва в Україні за період 2011–2015 рр. На основі аналізу графічного матеріалу визначено тренди рівня врожайності основних товарних культур у всіх категоріях господарств України. Визначено можливості нарощування виробництва продукції рослинництва.

Ключові слова: сільське господарство, динаміка виробництва продукції, можливості нарощування виробництва.

Гаркавий В.В. РЕЗУЛЬТАТЫ РАБОТЫ РАСТЕНИЕВОДЧЕСКИХ ОТРАСЛЕЙ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ В 2015 г.

В статье на основе анализа статистических данных определена динамика производства продукции растениеводства в Украине за 2011–2015 гг. На основе анализа графического материала определены тренды уровня урожайности основных товарных культур во всех категориях хозяйств Украины. Определены возможности наращивания производства продукции растениеводства.

Ключевые слова: сельское хозяйство, динамика производства продукции, возможности наращивания производства.

Garkavyi V.V. PERFORMANCE OF CROP PRODUCTION BRANCH OF AGRICULTURE OF UKRAINE IN 2015

The paper has defined the dynamics of crop production in Ukraine for the period from 2011 to 2015 based on analysis of statistical data. Trends of the yield of the major cash crops in all categories of commercial farm units of Ukraine have been defined based on analysis of graphic material. Possibilities for the crop production increase have been identified.

Keywords: agriculture, dynamics of production, possibilities for production increase.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Пріоритетність розвитку аграрного сектора та сільських територій обумовлюється винятковою значимістю виробництва продукції сільського господарства і продовольства в житті людини. Питання продовольчої безпеки є одними з ключових для будь-якої держави.

Рослинництво є базовою галуззю аграрного виробництва. Головне значення для підйому всіх галузей сільського господарства має нарощування виробництва зерна, оскільки воно становить основу як рослинництва, так і тваринництва і, отже, сільськогосподарського виробництва в цілому. Підвищення врожайності зернових – основний шлях підвищення ефективності виробництва зерна та його запасів. На врожайність, головним чином, впливає впровадження високоврожайних районованих сортів, використання високоякісного насіннєвого матеріалу, внесення добрив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний період розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні відзначається

великим зростанням ролі зернового господарства і кормовиробництва як системоутворюючих галузей агропромислового комплексу, які багато в чому визначають стан та ефективність сільського господарства. Виробництво зерна має першорядне значення у формуванні продовольчих ресурсів, від яких залежить забезпеченість населення основними вітчизняними продуктами харчування, у тому числі продуктами галузі тваринництва.

О.Г. Михайленко [1] зазначає, що перехід від традиційного типу ведення сільськогосподарського виробництва до сучасних технологій потребує ретельного наукового супроводу та аналізу його різних видів із точки зору багатьох параметрів, у тому числі екологічності та економічної доцільності. Автор зазначає, що висока врожайність та прибутковість є важливими пріоритетами сільського господарства як галузі. Т.С. Муляр [2] акцентує увагу на тому, що сучасний етап розвитку України ставить перед аграрними товаровиробниками принципово нові завдання. Це, на думку автора, викличе зміни не лише в системі управління аграр-

ними підприємствами, але й зміни в мисленні їх керівників. Т.С. Муляр також зазначає, що ефективно використання у сфері сільськогосподарського виробництва принципів стратегічного управління буде ґрунтуватися на новому економічному світогляді. На думку М.І. Гордієнко та Ю.М. Якимчука [3], світовий досвід свідчить про те, що аграрний сектор доцільно формувати на рівні регіонів. Саме за таких умов він буде забезпечувати соціально-економічний розвиток сільських територій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – на основі аналізу статистичної інформації визначити динаміку розвитку рослинницьких галузей сільського господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з даними Державної служби статистики України, у минулому році загальна площа висіву (посадки) сільськогосподарських культур складала 26,9 млн. га. При цьому сільськогосподарські підприємства засіяли 18,7 млн. га. Господарства населення засіяли понад 30% всіх засіяних площ. Якщо порівнювати дані за 2015 р. з даними попереднього року, загальна площа висіву (посадки) сільськогосподарських культур в країні скоротилась на 300 тис. га.

У табл. 1 проаналізовано динаміку зміни розмірів площі збирання основних товарних культур у всіх категоріях господарств України [4; 5].

У 2013 р. в Україні була обмолочена найбільша площа зернових та зернобобових культур – понад 15,8 млн. га. Порівняно з нею площа збирання (обмолоту) зернових і зернобобових культур у наступному 2014 р. скоротилась на 2,2 млн. га. Але вже в 2015 р. площа збирання цих культур зросла порівняно з попереднім роком на 1,02 млн. га. Слід зазначити, що дані за останні два роки наведені без урахування даних із тимчасово окупованої території АПК та зони проведення АТО.

Динаміка площ висіву в Україні цукрових буряків має чітку тенденцію до скорочення. Так, усього за п'ять років площі під цією культурою в Україні скоротились майже на 54%. Одним із проявів цього є скорочення кількості цукрових заводів. Наприклад, у Дніпропетровській області на даний момент не залишилось жодного. Виробники змушені вивозити солодкі корені до полтавської та Харківської областей [6]. Коментуючи ситуацію з виробництвом в Україні цукрових буряків, слід зазначити, що сучасна селекція дала змогу отримати сорти і гібриди цієї культури, здатні на високі врожаї

Таблиця 1

Площа збирання в усіх категоріях господарств, тис. га

Культура	2011	2012	2013	2014*	2015*	2015 у % до 2011
Зернові та зернобобові культури	15337,0	14812,8	15802,3	13595,0	14614,3	95,3
Цукрові буряки	516,3	448,6	270,4	260,1	236,9	45,9
Соняшник	4712,5	5083,0	5092,6	4997,5	5156,3	109,4
Картопля	1443,3	1444,1	1391,2	1345,2	1290,9	89,4
Овочі відкритого ґрунту	504,3	503,4	493,7	449,4	447,0	88,7

* Без урахування тимчасово окупованої території АПК та зони проведення АТО.

Таблиця 2

Валовий збір продукції рослинництва в усіх категоріях господарств, тис. т

Продукція	2011	2012	2013	2014*	2015*	2015 у % до 2011
Зернові та зернобобові**	56747	46216	63051	57235	59960	105,7
Цукрові буряки	18740	18439	10789	11652	10275	54,8
Насіння соняшнику**	8671	8387	11051	9995	11165	128,7
Картопля	24248	23250	22259	23675	20837	85,9
Овочі відкритого ґрунту	9833	10017	9873	8899	9211	93,7

* Без урахування тимчасово окупованої території АПК та зони проведення АТО.

** У вазі після доробки.

навіть у тропічній і субекваторіальній зонах, наприклад в Індії. До речі, у таких відносно незвичних умовах вирощування цукрових буряків виявилось навіть ефективнішим за вирощування цукрової тростини. Можна сподіватись, що з часом і в Україні поступово відновляться площі висівання цукрових буряків. Між іншим, вважається, що це покращить ситуацію із сівозмінами в господарствах.

Окрім скорочення площ висівання цукрових буряків, в Україні можна спостерігати (не таке значне) скорочення площ збирання (а відповідно, і посадки) таких культур, як картопля та овочі відкритого ґрунту. На нашу думку, на ситуацію з площами під овочами насамперед вплинула відсутність інформації з АРК. Фактично в 2015 р. в Україні лише площі збирання соняшника перевищили відповідний показник 2011 р., сума перевищення складає 9,4%.

У табл. 2 проаналізована динаміка валових зборів основної продукції по ключових товарних культурах у всіх категоріях господарств України [4; 5].

Валовий збір зернових і зернобобових культур у всіх категоріях господарств України за останні п'ять років демонструє відносно повільне зростання – 5,7%. Якщо ж порівнювати валовий збір цієї категорії продукції рослинництва в 2015 р. із результатами 2013 р. (тах-рівень показника), то можна побачити падіння обсягу виробництва на 4,1%. Залишається сподіватись, що передусім це викликано відсутністю інформації з декількох регіонів України. Також зазнали скорочення обсяги виробництва картоплі і овочів.

Безпосередньою причиною скорочення обсягів виробництва в країні цукрових буряків виступає скорочення площ їх посіву (табл. 1). У 2015 р. зафіксовано максимальний обсяг виробництва насіння соняшнику за досліджуваний період. Частково це пояснюється зростанням площ під цією культурою (+9,4% до рівня 2011 р.). Але позитивний вплив на дина-

міку цього показника має і зростання врожайності в Україні цієї культури (табл. 3).

Прямолінійний тренд свідчить про поступове зростання рівня врожайності зернових і зернобобових культур в Україні, у середньому на 1,89 ц з 1 га площі збирання щороку. На основі аналізу даних табл. 3 можна зробити висновок про поступове, але стабільне зростання врожайності в Україні основних сільськогосподарських культур. Зростання врожайності і, як результат, валових зборів свідчить про впровадження більш сучасних технологій у сільському господарстві.

Україна має можливості для нарощування виробництва продукції рослинництва. Проблема вимагає комплексного вирішення [7]: своєчасного внесення мінеральних і органічних добрив; оптимізації системи машин; ефективного захисту рослин; використання сучасних сортів і гібридів; оптимізації структури посівів.

Висновки з цього дослідження. У 2013 р. в Україні була обмолочена найбільша площа зернових та зернобобових культур – понад 15,8 млн. га. Порівняно з нею площа збирання (обмолоту) зернових і зернобобових культур у наступному 2014 р. скоротилась на 2,2 млн. га., але вже в наступному 2015 р. площа збирання цих культур зросла порівняно з попереднім роком на 1,02 млн. га.

Динаміка площ висіву цукрових буряків має чітку тенденцію до їх скорочення. Так, всього за п'ять років площі під цією культурою в Україні скоротились майже на 54%. Окрім скорочення площ висівання цукрових буряків, в Україні можна спостерігати (не таке значне) скорочення площ збирання таких культур, як картопля та овочі відкритого ґрунту. На нашу думку, на ситуацію з площами під овочами передусім вплинула відсутність інформації з АРК. Фактично в 2015 р. в Україні лише площі збирання соняшника перевищили відповідний показник 2011 р., сума перевищення складає 9,4 %.

Таблиця 3

**Урожайність основних сільськогосподарських культур
в Україні, ц з 1 га площі збирання**

Культура	2011	2012	2013	2014	2015	Рівняння лінії тренду
Зернові та зернобобові культури	37,0	31,2	39,9	42,1	41,0	$y = 1,89x + 32,57$
Цукрові буряки	363,0	411,0	399,0	448,0	433,7	$y = 17,84x + 357,4$
Соняшник	18,4	16,5	21,7	20,0	21,7	$y = 1,01x + 16,63$
Картопля	168,0	161,0	160,0	176,0	161,4	$y = 0,18x + 164,7$
Овочі відкритого ґрунту	195,0	199,0	200,0	198,0	206,1	$y = 2,12x + 193,2$

Валовий збір зернових і зернобобових культур у всіх категоріях господарств України за останні п'ять років демонструє відносно повільне зростання – 5,7%. Якщо ж порівнювати валовий збір цієї категорії продукції рослинництва в 2015 р. із результатами 2013 р. (тах-рівень показника), то можна побачити падіння обсягу виробництва на 4,1%. Залишається сподіватись, що передусім це викликано відсутністю інформації з декількох регіонів України. Також

зазнали скорочення обсяги виробництва картоплі і овочів.

Безпосередньою причиною скорочення обсягів виробництва в країні цукрових буряків виступає скорочення площ їх посіву. У 2015 р. зафіксовано максимальний обсяг виробництва насіння соняшнику за досліджуваний період. Частково це пояснюється зростанням площ під цією культурою (+9,4 % до рівня 2011 р.), але позитивний вплив на динаміку цього показника має і зростання врожайності цієї культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Михайленко О.Г. Аналіз світового ринку сільськогосподарської продукції різних видів виробництва в контексті концепції сталого розвитку / О.Г. Михайленко // *Агросвіт*. – 2016. – № 4. – С. 43–52.
2. Муляр Т.С. Впровадження стратегічного підходу в управління аграрними підприємствами / Т.С. Муляр // *Агросвіт*. – 2015. – № 24. – С. 7–10.
3. Гордієнко М.І. Сільське господарство України: Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку / М.І. Гордієнко, Ю.М. Якимчук // *Науковий вісник ХДУ. Економічні науки*. – 2014. – Вип. 9. – С. 90–94.
4. Підсумки збору врожаю основних сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду в 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Рослинництво: стат. інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Гаркавий В.В. Особливості розвитку аграрного сектору Дніпропетровської області / В.В. Гаркавий // *Науковий вісник БДФЕУ. Економічні науки*. – 2015. – Вип. 28. – С. 124–126.
7. Гаркавий В.В. Перспективи розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні / В.В. Гаркавий // *Актуальні проблеми економіки*. – 2015. – № 10. – С. 117–122.